Wyniki badań organizacji pozarządowych i jednostek samorządu terytorialnego w województwie pomorskim. Badania ilościowe i jakościowe.

Projekt realizowany z dotacji programu Aktywni Obywatele – Fundusz Krajowy finansowanego przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię w ramach Funduszy EOG

Marta Dietrich
Koordynator Projektu

FUNDACJA RC

POMORSKA SIEĆ COP

Iceland Liechtenstein Norway Active citizens fund

Autor badań

Socjolog, badacz społeczny.

Jest specjalistą w zakresie diagnoz lokalnych i ewaluacji. Zrealizował kilkadziesiąt badań społecznych na zlecenie organizacji i instytucji w całej Polsce. Współzałożyciel Fundacji Ośrodek Badań i Analiz Społecznych. Współpracuje z organizacjami pozarządowymi w roli doradcy strategicznego. Zajmuje się m.in. badaniami aktywności obywatelskiej i przemianami praktyk uczestnictwa w kulturze. Jest autorem i współautorem ponad 80 publikacji naukowych. Jest członkiem Polskiego Towarzystwa Socjologicznego, Rady Kultury Gdańskiej i Association of Internet Researchers.

Charakerystyka badań ilościowych

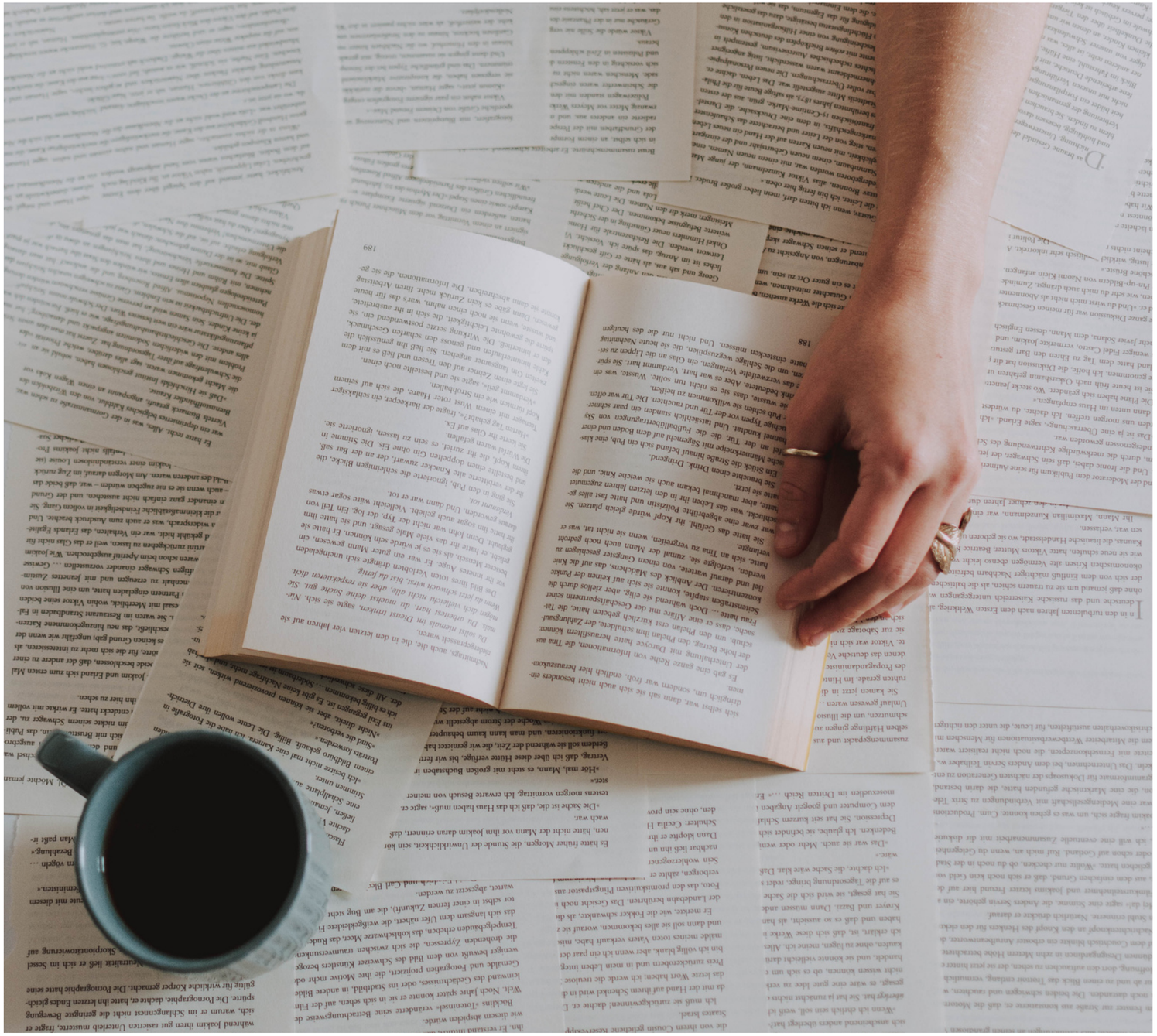

Z uwagi na specyfikę podjętej tematyki badania miały charakter eksploracyjny

Pozwalają one odkryć różne wymiary funkcjonowania organizacji pozarządowych z punktu widzenia realizowanych strategii zatrudnienia pracowników

Oferują wgląd w specyfikę tego, jak pracuje się w trzecim sektorze

Pokazują jakie bariery i wyzwania wymagają zaadresowania w celu profesjonalizacji organizacji pozarządowych działających na terenie województwa pomorskiego.

Charakterystyka badań jakościowych

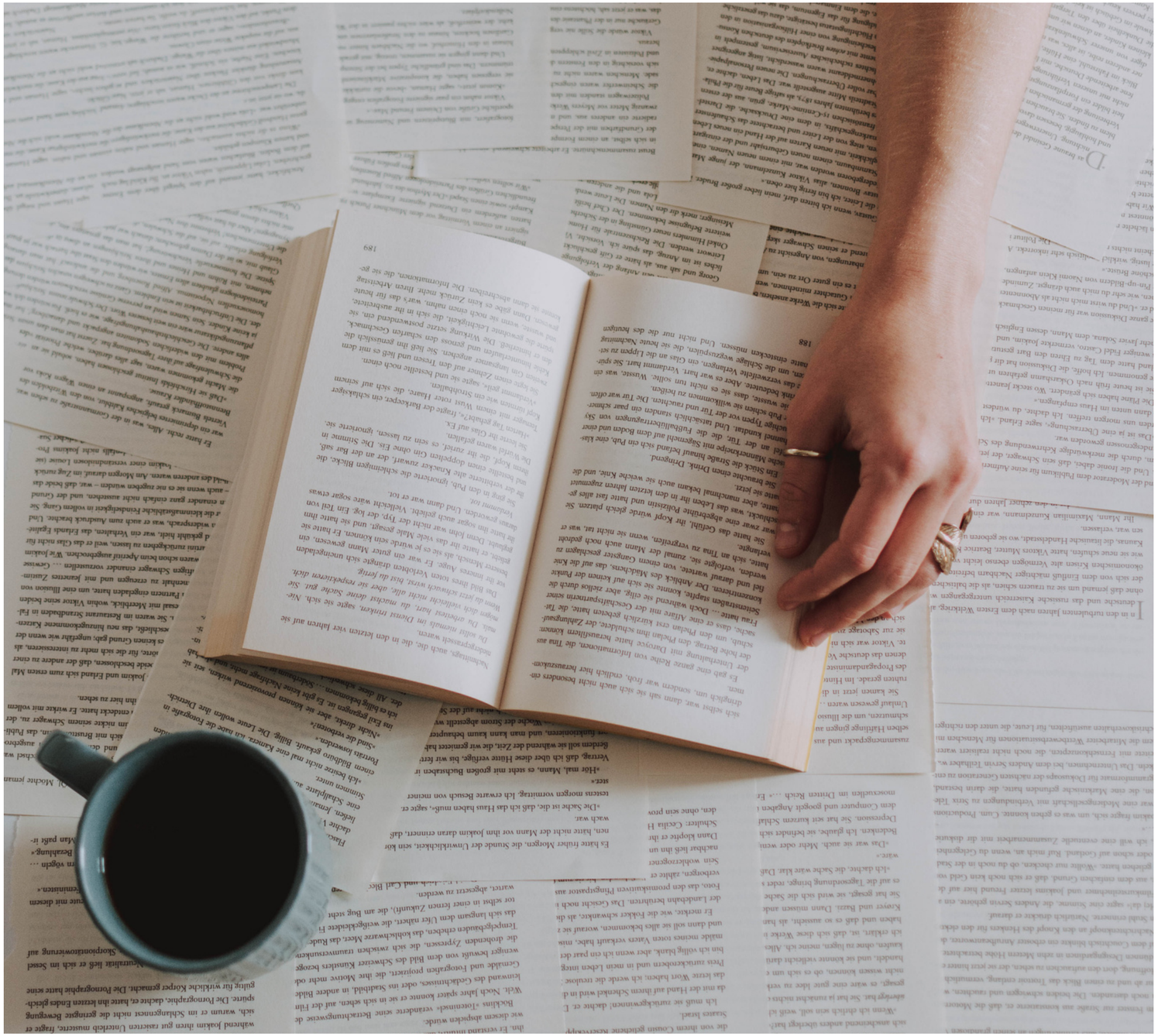

Badanie miało na celu uzyskanie wiedzy na temat specyfiki zebranej dokumentacji w kontekście wyzwań, jakie wiążą się z budowaniem i rozwijaniem modelu współpracy międzysektorowej na linii samorząd-organizacje. Analiza polegała na przeglądzie kilkudziesięciu dokumentów z wybranych jednostek samorządu terytorialnego (n=45), dotyczących okresu od roku 2020 do 2022.

W procesie badawczym uwzględniono dokumentację dotyczącą sytuacji w miastach na prawach powiatu (Gdańsk, Gdynia i Słupsk), gmin miejskich (Kartuzy, Lębork i Malbork), a także Powiatu Kartuskiego i Województwa Pomorskiego.

WNIOSKI: perspektywa NGO

• W ocenie organizacji kluczowe **główne trudności** w bieżącym funkcjonowaniu wiążą się ze **zdobywaniem funduszy** lub sprzętu niezbędnego do prowadzenia działań organizacji oraz zbyt wysokimi obciążeniami finansowymi związanymi z działaniem organizacji.

• **Niewiele ponad połowa organizacji zatrudnia osoby –** najczęściej specjalistów, rzadziej osoby pełniące funkcje zarządcze oraz pracowników administracyjno-technicznych.

• Dominującą formą zatrudnienia jest **umowa o pracę**. Najczęściej takie umowy podpisywane są z osobami kierującymi podmiotem, a najrzadziej ze specjalistami.

• W organizacjach pracują najczęściej **osoby zatrudnione przez okres minimum 5 lat.** W ponad połowie podmiotów pracownicy są równolegle zatrudnieni w innych miejscach.

• Niemal co drugi pracownik uzyskuje **przeciętne miesięczne wynagrodzenie (brutto)** w wysokości powyżej **2.000 PLN do 4.000 PLN,** a jedynie 3 osoby na 100 zarabiają więcej niż 6.000 PLN brutto.

• **Wynagrodzenie** pracowników pokrywane jest zazwyczaj **ze źródeł projektowych.**

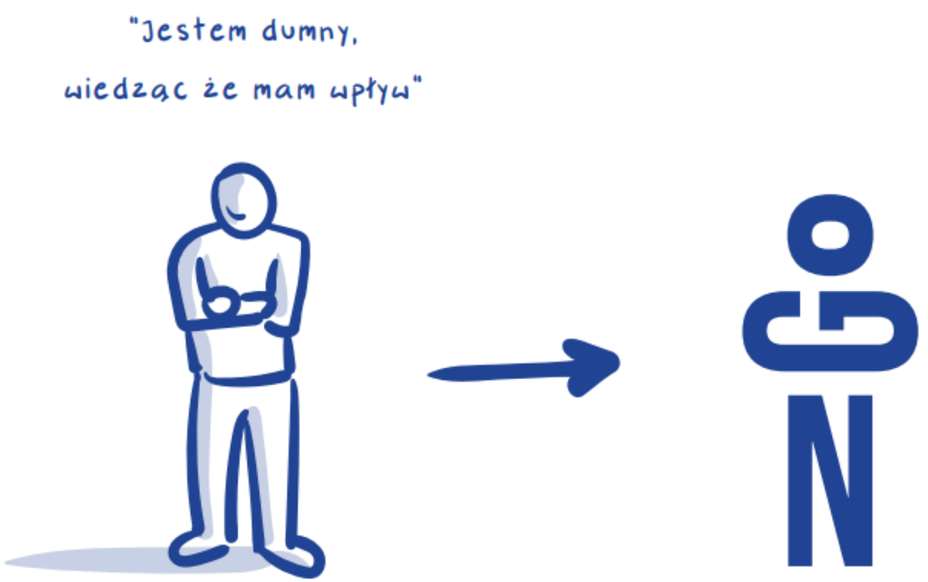

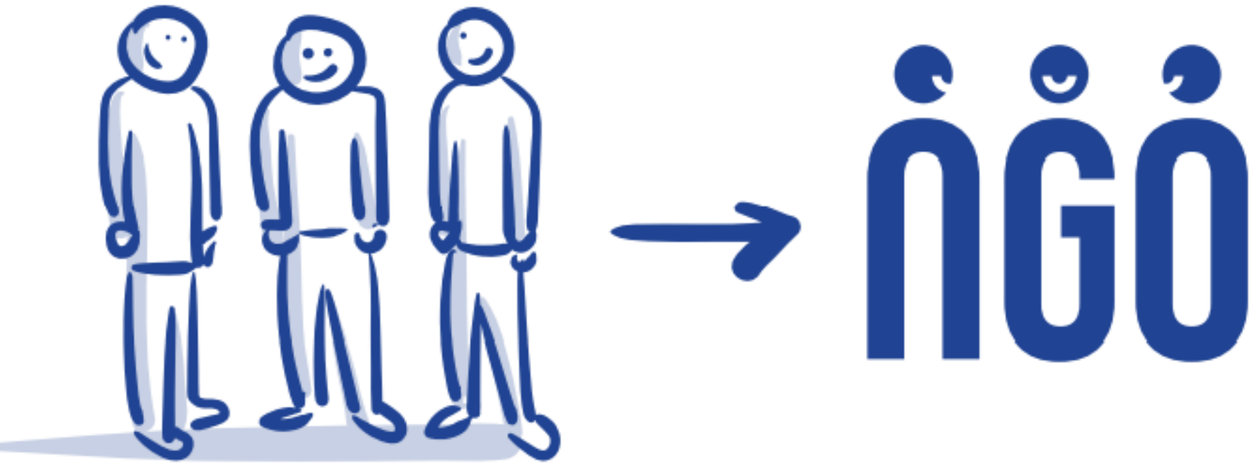

• Zatrudnienie w organizacjach jest atrakcyjne pod względem r**ównego traktowania,** atmosfery w pracy, elastycznego czasu pracy oraz prawa do urlopu i wypoczynku. Najmniej atrakcyjnymi wymiarami zatrudnienia są poziom wynagrodzeń oraz inne świadczenia pozapłacowe.

• Ponad 3/4 organizacji posiada strategię rozwoju, a średnio **co 5 podmiot prowadzi politykę kadrową /** politykę awansu zatrudnionych osób. Organizacje zazwyczaj planują politykę kadrową / politykę awansu pracowników **w krótkim horyzoncie czasowym** (na okres powyżej 1 roku do 2 lat).

• Mniej niż połowa organizacji posiada rezerwy środków finansowych, natomiast **blisko 6 na 10 podmiotów doświadcza przerw w płynności finansowej** w ciągu roku. Rezerwy środków finansowych przewidziane są najczęściej na krótki, kilkumiesięczny okres.

WNIOSKI: perspektywa JST

• Administracja samorządowa generalnie dobrze ocenia poziom profesjonalizacji organizacji pozarządowych.

• **Pozytywnie oceniane są działania** w wymiarze **realizacji** przez organizacje **zadań publicznych** zlecanych przez administrację samorządową oraz w kategorii znajomości potrzeb lokalnych społeczności i umiejętności adekwatnego reagowania na nie.

• **Ogólna ocena warunków współpracy** administracji samorządowej z organizacjami pozarządowymi na terenie jednostki samorządu terytorialnego w ciągu ostatnich 2 lat jest **lepsza niż przeciętna.**

• Przeciętnie jednostka samorządu terytorialnego z obszaru województwa pomorskiego przeznaczyła w 2021 roku **200.000 PLN na realizację zadań realizowanych we współpracy z organizacjami pozarządowymi.**

• W większości jednostek samorządu terytorialnego **wyznaczona jest osoba (lub zespół osób) odpowiedzialnych za współpracę z organizacjami pozarządowymi**. Popularne jest też doświadczenie treningu kompetencji w zakresie współpracy z organizacjami.

NGO

NAPRAWDĘ

NIE MASZ WPŁYWU?

• **Średni czas na złożenie przez organizację dokumentacj**i w celu możliwości realizacji zadania publicznego w danej jednostce samorządu terytorialnego wynosi powyżej **22 dni.** Odsetek zadań realizowanych przez organizacje w trybie ciągłym (przez cały rok) najczęściej nie przekracza 1/4 wszystkich zadań realizowanych przez podmioty z trzeciego sektora.

• Niespełna 1/3 jednostek samorządu terytorialnego podejmuje współpracę z organizacjami w ramach umów wieloletnich. Za ich mocną stronę uważa się przede wszystkim **możliwość zapewnienia ciągłości realizacji zadań (w tym: finansowania) i zmniejszenie skali formalności** / oszczędność czasu związana z organizacją konkursu. Główną słabością umów wieloletnich są natomiast kwestie indeksacji środków i rosnących kosztów realizacji zadań oraz możliwy słabnący poziom jakości i zaangażowania realizatorów.

• W większości samorządów wspiera się **wykonywanie zadania publicznego wraz z udzieleniem dotacji na częściowe dofinansowanie jego realizacji.**

Rekomendsacje po badaniach ilościowych

W oparciu o uzyskany materiał badawczy można sformułować kilka rekomendacji odnośnie do pożądanego kierunku działań, którego celem mogłaby być poprawa stabilności zatrudnienia w trzecim sektorze.

Po pierwsze, **warto zachęcać organizacje do bardziej intensywnych działań z zakresu fundraisingu**, mających na celu stabilizację kondycji finansowej podmiotów, a co za tym idzie, większą stabilność zatrudnienia.

Po drugie, **należy wspierać podmioty w trzecim sektorze w procesie** budowania strategii i **długofalowego myślenia o rozwoju organizacji**. Jego kluczowym elementem powinna być polityka rozwoju kadr.

Po trzecie, **zasadnicze znaczenie z punktu widzenia rozwoju organizacji będzie mieć położenie akcentu na zwiększenie skali treningu kompetencji**. Zdobywanie nowych umiejętności ma docelowo poprawić jakość zarządzania i kondycji organizacji zarówno w krótkiej, jak i długiej perspektywie czasowej.

Po czwarte, nacisk powinien zostać położony na **uświadamianie administracji samorządowej w zakresie wagi**, jaką mają organizacje z punktu widzenia **realizacji zadań publicznych**. Wskazane jest podniesienie rangi działań ogniskujących się wokół wsparcia podmiotów z trzeciego sektora w jednostkach samorządu terytorialnego.

Po piąte, należy **zwiększyć udział umów wieloletnich** w modelu współpracy na linii samorząd – organizacje pozarządowe. Wymaga to przemyślenia sposobu zamawiania usług i namysłu nad specyfiką strategii korzystania ze wsparcia organizacji pozarządowych po stronie administracji samorządowej.

Po szóste, **warto promować alternatywne do trybu konkursowego modele zlecania realizacji zadań publicznych**. Dotyczy to zarówno trybu małych dotacji, jak i zakupu usług poza trybem konkursowo-dotacyjnym, dla części samorządów formuł nieznanych i niesprawdzonych w praktyce.

Po siódme, **warto rozważyć różne formy zintensyfikowania dyskusji o kondycji zatrudnienia w organizacjach pozarządowych**. Głos płynący z podmiotów powinien być w większej mierze słyszalny, a docelowo przekładalny na rozwiązania w politykach publicznych.

Po ósme, **należy rozwinąć diagnozę w zakresie problemów związanych ze stabilizacją zatrudnienia w organizacjach pozarządowych**. Warto w tym celu podjąć realizację badań o charakterze jakościowym (etnograficznym) oraz uwzględniać w nich zróżnicowania między- i wewnątrzregionalne.

WNIOSKI: badania jakościowe

Współpraca między administracją samorządową a organizacjami pozarządowymi ma wymiar finansowy i pozafinansowy i jest regulowana na mocy prawa (Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie). Dla organizacji naturalnym partnerem do współpracy jest samorząd lokalny bądź regionalny.

Administracja samorządowa i organizacje pozarządowe muszą poszukiwać podzielanych celów współpracy, wykorzystując je jako bazę do systematyzowania i instytucjonalizowania współpracy. Niezbędne jest wypracowanie i „przećwiczenie" realnych reguł współpracy na demokratycznych zasadach. Może to pozwolić obu strontom stawać się dla siebie dojrzałymi, odpowiedzialnymi partnerami.

Współdziałanie może mieć wymiar formalny i nieformalny. Dla sprawnego rozwoju niezbędne jest porozumienie w obu wymiarach. Kluczowe jest przy tym, by dbać o dobrą jakość kultury współpracy, rozwijanej w oparciu o zasady równości i transparentności. Pozwala to organizacjom wchodzić w różne role w relacji z partnerem samorządowym – nie tylko rolę odbiorcy czy realizatora zadań publicznych.

Organizacje muszą wykonywać pracę rzeczniczą i sieciującą. Znaczenie tych procesów unaoczniła pandemia COVID-19 – papierek lakmusowy dla rozwijania współpracy międzysektorowej. W województwie pomorskim realizacja w/w działań znajduje dobre podłoże w postaci wysokiej wartości indeksu współpracy (2. miejsce w skali kraju).

Programy współpracy administracji samorządowej z organizacjami pozarządowymi są kluczowym narzędziem wdrażania wizji i zasad współpracy. Programy są uchwalane w samorządach obligatoryjnie, powinny jednak być dopasowane do specyfiki lokalnej społeczności oraz lokalnego trzeciego sektora. Należy też je konsultować z organizacjami, a zapisy w nich zamieszczone weryfikować w odniesieniu do założeń budżetu danej jednostki samorządu terytorialnego.

NAPRAWDĘ NIE MASZ WPŁYWU?

Z realizowanych w Polsce badań wynika, że jakość współpracy międzysektorowej pozostaje niezadowalająca. Niekorzystne jest przede wszystkim oddziaływanie kultury współpracy i deficyt demokratycznego modelu relacji między partnerami z różnych sektorów. Wyzwaniem jest także poprawa standardów w obszarze konsultacji, często postrzeganych jako fasadowe.

Problematyczne w procesie profesjonalizacji współpracy jest zmaganie się z podziałami w obrębie trzeciego sektora i marginalizacją części organizacji o mniej ustabilizowanej pozycji instytucjonalnej. Skutkuje to występowaniem negatywnych tendencji wewnątrzsektorowych i blokowaniem potencjału rozwoju relacji opartych na wzajemnym zaufaniu i wsparciu.

Organizacje mają trudność w rozwijaniu własnej autonomii w wielu wymiarach, przede wszystkim w wymiarze finansowym. Przekłada się to negatywnie na poziom zsieciowania podmiotów, ale także utrudnia rozwijanie relacji z administracją samorządową. Jest ona przy tym postrzegana jako skłonna do utrwalania hierarchicznego, paternalistycznego status quo w relacjach z reprezentantami trzeciego sektora.

Rekomendsacje po badaniach jakościowych

Przeprowadzona analiza i uzyskane w jej efekcie wyniki umożliwiają sformułowanie kilku rekomendacji dotyczących: (1) procesu opracowywania, wdrażania, realizowania i sprawozdawania programów współpracy administracji samorządowej z organizacjami pozarządowymi, (2) poprawy kondycji funkcjonowania trzeciego sektora (w tym kluczowej z punktu widzenia działań projektowych kwestii budowania stabilności organizacji, także w aspekcie zatrudnienia) oraz (3) lepiej zaprojektowanych działań o charakterze diagnostyczno-analitycznym, niezbędnych do podnoszenia poziomu jakości podejmowanych decyzji w ramach realizowanych polityk publicznych.

- Po pierwsze, **warto korzystać z programów współpracy jako z ważnego narzędzia profesjonalizacji relacji administracji samorządowej z organizacjami pozarządowymi**. Programy muszą jednak być zakorzenione w lokalnym / regionalnym systemie współdziałania, modelu zorientowanym na demokratyczne współdziałanie, opartym na relacjach wzajemnego zaufania i szacunku.

- Po drugie, zasadne wydaje się **akcentowanie wagi** wzmacniania w dokumentach programowych d**ziałań mających na celu zacieśnianie współpracy międzysektorowej.** Ten rodzaj aktywności pozwala też budować dobre warunki do wypracowywania systemowych rozwiązań w zakresie mechanizmów współpracy.

- Po trzecie, **niezbędne jest** podjęcie działań mających na celu **podniesienie jakości procesu konsultacyjnego**. Może ono dokonać się m.in. za pośrednictwem poszerzenia zakresu organizacji, z którymi administracja samorządowa posiada zbudowane relacje, jak również zasadniczej zmiany polityki informacyjno-komunikacyjnej w tym względzie. Potrzebne jest też ustalenie zakresu potrzeb organizacji pozarządowych pod kątem skali ich zaangażowania w procesy partycypacyjne.

- Po czwarte, należy rozważyć możliwość zainwestowania w **trening kompetencji dla organizacji w dwóch różnych wymiarach: budowania strategii oraz sieciowania**. Połączenie tych wymiarów kompetencji może skutkować podniesieniem stopnia zaangażowania podmiotów z trzeciego sektora w działania, których celem jest lepiej zaprojektowana, współpraca międzysektorowa.

- Po piąte, kluczowe znaczenie z punktu widzenia profesjonalizacji współpracy i podnoszenia jakości funkcjonowania sektorów (samorządowego i pozarządowego) ma położenie nacisku na **jakość gromadzenia i zarządzania danymi**. Ich odpowiednie agregowanie, przetwarzanie i wykorzystywanie mogą pozwolić na zdobycie cennej wiedzy o warunkach prowadzenia działań w zmieniającym się otoczeniu społecznym.

- Po szóste, zarówno organizacje pozarządowe, jak i administracja samorządowa stoją **przed wyzwaniem bieżącego monitorowania i ewaluowania prowadzonej działalności.**

- Po siódme, zasadne byłoby uzupełnienie opracowanejo rozmowy z przedstawicielami sektora samorządowego i pozarządowego. Pozwoliłyby one na poznanie perspektywy uczestników procesów tworzenia i uczestniczenia w lokalnych bądź regionalnych politykach wsparcia dla trzeciego sektora.

Dziękuję za uwagę

Kontakt do koordynatora projektu
w sprawie badań:

Marta Dietrich
marta.dietrich@fundacjarc.org.pl